

ВЕЧІР–РЕКВІЄМ

**ГОЛОДОМОР
1932 -1933 РОКІВ**

**ПІДГОТУВАЛА І ПРОВЕЛА
ВИХОВАТЕЛЬ
ТЩЕНКО С.В.**

МЕТА. Поглибити знання учнів про Голодомор 1932 – 1933рр., його причини та наслідки; виховувати почуття стурбованості кожного долею невинних жертв; навчати сприймати чужу біду, чужий біль як свої власні; сприяти пробудженню бажання вивчати історію своєї держави, берегти її традиції, уболівати за майбутнє країни.

ОБЛАДНАННЯ. Стенд «Україна пам'ятає – світ визнає», фоторепродукції, свічки, черствий хліб, вода, колоски; магнітофон.

Пекельні цифри та слова

У серце б'ють, неначе молот,

Немов прокляття ожива,

Рік тридцять третій?

Голод? Голод?

Це остання хлібина, остання?

Очі горем налиті вщент.

Батько й діти не їли зрання,

Це остання хлібина, остання?

Після неї голодна смерть.

Сиве благання України-Вітчизни: –

Синку, як виживеш, все розкажи.

День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій, щороку відзначається у четверту суботу листопада. Пам'яті тих, хто загинув від голодомору 1932-1933 років присвячується наш виховний захід «Розіп'ята душа на хресті всевишньої печалі».

(Звучить «Соната» Бетховена. Виходять ведучі)

1-й ведучий.

Не звільняється пам'ять,
Відлунює знову роками.
Я зітхну...Запалю обгорілу свічу.

(запалює свічку)

Помічаю: не замки – твердині, не храми –
Скам'янілий чорнозем –
Потріскані стіни плачу.

Піднялись, озиваються в десятиліттях
З долини, аж немов з кам'яної гори
Надійшли.

Придивляюсь: «Вкраїна, двадцяте століття»

І не рік, а криваве клеймо:

«Тридцять три».

2-й ведучий. «Літа 7441 від Створення світу (літо 1933 від Різдва Христового) був в Україні голод. Не було тоді ні війни, ні суші, ні потопу, а ні моровиці. А була тільки зла воля одних людей проти інших. І ніхто не знав, скільки невинного люду зійшло в могилу – старих, молодих, і дітей, і ще не народжених у лонах матерів».

Говорить історик про причини виникнення голодомору в Україні.

Учень.

То був страшний навмисний злочин,
Такого ще земля не знала,
Закрили Україні очі
І душу міцно зав'язали.

Сліпу пустили старцювати...

То був такий державний злочин –
Здригнулась навіть мертва Кафа,
Мерцями всіялося поле.

Ні хрестика і ні могили –

То був такий навмисний голод...

Свідчення очевидців трагедії. Учні зачитують.

Ось послухайте, що пише в своїй статті «Голод» Василь Пахаренко:
«Варто наголосити: у людей забирали не лише зерно чи м'ясо, а все, що могло послужити їжею, забирали і часто знищували просто на очах у вмираючих з голоду. Не залишали навіть насіння городини.

Пригадую розповідь моєї бабусі про один з таких обшуків. Була пізня осінь 32-го. Нагрянули, як завжди, несподівано і зразу ж заходилися шукати залізними загостреними шворнями на городі і в дворі – шукали закопані ями з зерном. Та які там уже ями – зернини в господі не залишилось. В хату ввалився голова сільради і уповноважений. Сім'я саме сіла обідати – з їжі залишилась ще недавно зібрана на городі картопля. Люто матюкаючись, непрохані гості наказали своїм попихачам витягати з погребя і вантажити на підводу всю картоплю, забрали навіть уже варену «в кожухах» зі столу. А далі почався заповзятий трус. Щоправда приїжджий не спускався до такого негідного заняття, він гордо «воссідав» на лаві, поблискуючи шкіряною амуніцією. Шукав свій, сільський начальник.

Перетрусив рядна на печі і полу, зазирнувши і всі пічурки, до мисника і навіть за божницю. Як на зло – ніде нічого. Тоді старанний голова – під піч і там уже виявив горня з насінням буряків, яке бабуся закопала, рятуючи хоч щось для весняного посіву. Виходячи, уповноважений ще раз окинув оком сплюндровану хату – чи нічого не забули. Його олов'яний погляд упав на трирічну дівчинку, що злякано ховалася за мамину спідницю, міцно стискаючи в жмені картоплину, взяту ще за обідом. Підійшов, вирвав останню поживу з дитячих рук і розчавив чоботом на підлозі. З цим і поїхали, по дорозі висипавши горня з насінням у Дніпро – хай пливе за водою...

Дехто може подумати: чому така жорстокість? Напевне, куркулі? Ні, сім'я була мало не бідняцька, і дідуся поважали в селі – лісник, учився в

лікнепі. Такі обшуки були повальними. Грабіжники не минали жодної хати, крім своїх власних, звичайно.

У декого голод виїдав з душі усе людське, а натомість в ній прокидалося звіряче. Буквально в кожному селі, були випадки людоїдства, що сталися тоді. На щастя, лише окремі, поодинокі. У нашому селі один чоловік, збожеволівши з голоду, зарубав, зварив і з'їв спочатку свою матір, а потім дружину. Нормальний людський розум відмовляється збагнути це, але так було.

Вимирали сім'ями, кутками, хуторами. Люди часто падали прямо на вулиці, попід тинами. Інколи селом проїжджала підвода, і тих, кого вже не було кому ховати, їздові звозили в братську могилу. Нема такого села в Україні, в якому б на цвинтарі не зяяли западинами, порослими багатолітніми бур'янами, ці довгі могили, часто біля чепурних братських могил, де покояться загиблі на війні».

Ось розповідь Вдовиченко Тетяни Яківни (1911р.н.):

«Було, що й живих людей везли на кладовище, та вкидали в братські могили, так трапилось і з Хотиною Ревенко. Коли приїхали по неї, вона була ще жива. Її стали тягти за ноги з хати до воза. «Куди ви мене тягнете? Дайте мені бурячка. Я їсти хочу, я жити хочу», – просить Хотина... Вона була молода, не було їй ще й тридцяти років. «А що, ми за тобою будемо ще й завтра їхати?» – гиркнули на неї і потягли за ноги до воза. Привезли на кладовище, вкинули в яму. Вона не впала на спину, а ніби сіла, прихилилась до стіни. Її штурхнули ногою в голову, і тоді вона впала на спину.

Вдовиченко Мотрю з двома ще живими дітьми теж одвезли на кладовище і закопали. І таких випадків було немало...»

1-й ведучий. Українське село гинуло мовчки, навіть випадків спонтанного протесту спостерігалось дуже мало. Люди їли мишей, щурів, хробаків, горобців і слимаків, мололи кістки на борошно, варили шкіру із взуття. Вживали в їжу кульбабу, реп'яхи, проліски, липу, акацію, щавель, кропиву. У

людей розпухали обличчя, ноги , животи. Померлих, а часто ще й живих, звозили і скидали в ями.

2-й ведучий. Голод охопив усю Україну, голодне лихоліття найбільше вразило дітей. Третина всіх померлих від голоду – діти. Вони виявились найменш захищеними, не брали участі у колгоспному виробництві, а відтак, не отримували рятівних 100 – 300 гр. хліба на працюючого.

(звучить «Соната» Бетховена)

1-й ведучий. Весна... А над селом нависла чорна хмара. Діти не бігають, не граються. Ноги тонесенькі, складені калачиком, великий живіт, мі ними голова велика, похилені лицем до землі, а обличчя майже немає, самі зуби зверху. Сидить дитина і гойдається всім тілом: назад-вперед, скільки сидить – стільки й гойдається, і безкінечно одна пісня на півголосом: ЇСТИ, ЇСТИ, ЇСТИ... Не від кого не вимагаючи, ні від матері, ні від батька, а так у простір, і світ – ЇСТИ, ЇСТИ, ЇСТИ.

2-й ведучий. «Неврожай від Бога, а голод від людей» – так говорить українське прислів'я. На вулиці лежить хлопчик років десяти.

Повз нього йдуть люди: **«О, цей вже помер».**

У відповідь ледь чутний дитячий голосок: **«Ні, я ще не вмер».**

Я ще не вмер...

Ще промінь в оці грає,

В четвер пішов десятий рік,

Хіба в такому віці помирають?!

Ви тільки поверніть мене на бік,

До вишеньки,

В колиску ясночолу.

Я чую запах квітів, я не вмер...

А небо стрімко падає до долу.

Тримайте хтось!

Хоча б за коси верб...

Куди ж ви, людоньки, куди?

Я ще не вмер.

Усі проходять мимо.

А житечко моє таке густе.

А мамина рука така гаряча.

Вам стане соромно за те,

Та я вже цього не побачу.

1-й ведучий. Виявом дитячої смертності не займався ніхто. В Україні було 55 тисяч сіл і в кожному помирали діти.

(Свідчення очевидців)

«Ось розповідь Тютюнник Ярини Ларіонівни (1905р.н.) із с. Суботів Чигиринського району про смерть сусідського шестирічного хлопчика Митька:

Ішло воно рано в ясла (там дітям колгосп почав видавати на добу сірникову коробку пшона) та схилилося до нашої ліси і просить: «тьотю, дайте шматочок хлібця, дуже їсти хочу». А я й не дала, бо сердилася на нього – днів скільки тому посадила на городі висадки, уже й сходити почали, а він повиривав та й з'їв. До смерті не прощу собі, що пожаліла тоді дитині шматочок хліба. А ввечері йдемо з роботи, а воно сидить, зігнулось прямо на стежці...До нього – мертве. Мабуть, йшло з ясел, обезсиліло, присіло спочити під лісом та так і захолинуло...»

ГОЛОС. Хто це? Чий голос щоночі просить: «Хлібця! Хлібчику дай, мамо! Крихітку хлібця!»

Бозю! Що там у тебе в руці?

Дай мені, Бозю, хоч соломинку...

Щоб не втонути в Голодній Ріці.

Бачиш, мій Бозю, я – ще дитинка.

Тож підрости хоч би трохи бодай.

Світу не бачив ще білого, Бозю,

Я – пташенятко прибите в дорозі.

Хоч би одненьку пір'їночку дай,
Тато і мама холодні мерці.
Бозю, зроби щоби їсти не хтілось!
Холодно, Бозю,
Сніг дуже білий,
Бозю, що там у тебе в руці!..

2-й ведучий. Щоб не дивитись на муки своїх дітей, матері прискорювали сумний кінець. Натопивши маковинням хату, закривала ляду мати. І на ранок усі діти мертві.

Спіте, діти, спіте міцно,
Янгол Божий на порозі,
Вже не буде їсти хтітись,
І не будуть пухнуть ноги.
Натопила маковинням,
Затулила ляду й комин,
І в тумані темно – синім,
Заспівала колискову,
Спи, синочку, горе-ласку,
Засинай...навіки, доню.

(звучить «Соната» Бетховена)

1-й ведучий. Та найстрашніше було інше. Були такі, що збожеволівши від голоду, різали та варили трупи, вбивали власних дітей та варили їх.

Боїться не глуму, не хижого звіра,
Боїться не смерті усім – не врожай.
А крику дитини, яку вона з'їла:
– Не ріж мене , мамо, не ріж, не вбивай!
Як сталось – не знає.
Як бути – не знає,
Провал, божевілля – сокира і ніж,
Та жах пам'ятає і крик пам'ятає:

– Не різ мене, мамо, матусю, не різ!

2-й ведучий. У кожному селі люди пам'ятають подібні речі. Те, що творилось тоді в Україні здоровий глузд відмовляється розуміти, але так і було.

Людоїдів найчастіше роз трелювали або закопували живцем. Але тих, кого треба було закопати першим, тих, хто примусив збожеволіти від голоду, їсти людське м'ясо, – не зачепили ні тоді, ні потім. Так вони жили й живуть. Умирили і вмирають у достатку й почестях.

(звучить « Соната» Бетховена)

У той рік занімили зозулі,
Накувавши знедолений вік,
Наші ноги розпухлі узули
В кирзаки-ризаки у той рік.
У той рік мати рідну дитину
Клала в яму, копнувши під бік,
Без труни, загорнувши в ряднину...
А на ранок помер чоловік.
У той рік і гілля і коріння –
Все трощив буревій навкруги,
І стоїть ще й тепер Україна,
Як скорботна німа край могил.

1-й ведучий. Голодом забрав мільйони людей. Кількість жертв голодомору від 3,5 до 5 млн. чоловік, є й інші дані – 8-9 млн. чоловік (газета «Лівобережна» дані жертв голодомору по Золотоніському району №47 від 20.11.2008р.).

2-й ведучий. Попелом лежать ці мільйони у нас під ногами. Гарячим пекучим попелом. І багатьом вже не дає спокою той спопелілий біль предків. Аби перестав пропикати серце, аби успокоївся врешті прах замордованих режимом рідних і близьких наших, маємо затаврувати прокляттям непростенних катів уже мертвих, а особливо – ще живих.

1-й ведучий. Хай простять нам наше безпам'ятство всі жертви голодомору, що лежать у сирій землі.

2-й ведучий. З давніх давен люди очищались вогнем. Запалювали свічку і мовчки клялися, що пам'ятають, що не забудуть. І тягар із душі спадав.

(Учениця підходить до столика і запалює свічку. Звучить «Реквієм» Моцарта.)

1-й ведучий. Ми живемо в інші часи і не причетні до тих страшних часів. Тому так важко достукатись до сердець нині сущих. Тож запалімо свічки.

(Запалюють свічки)

Коли наша розповідь дійшла до вашого серця, то перед цією свічкою скажіть слова, які згуртують нас «пам'ять та віра».

Наша пам'ять про тих, хто не встиг запалити свічку. Запалімо свічку, хай її побачать ті хто став зорями.

(Запалює свічку)

Учні і всі присутні запалюють свічки.

Звучить пісня Оксани Білозір «Свіча»

Матеріал використано з інтернет джерела:

http://www.yrok.net.ua/load/vikhovna_robota/vikhovni_godini_do_dnja_pam_39_jati_zhertv_golodomoru/rozip_jata_dusha_na_khresti_vsevishnoji_pechali/162-1-0-5290